

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศ ในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

จิรศุภา ปล่องทอง^{1*} และ สุเมธี หาญเจริญทรัพย์²

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

²สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

*jiraandjira@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสารและการสังเคราะห์องค์ความรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยมีฐานคิดว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือที่สะท้อนความคิด ค่านิยม เอกลักษณ์ และวิถีชีวิตของคนในสังคม การเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศจึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้คำศัพท์หรือโครงสร้างทางไวยากรณ์เท่านั้น แต่ควรเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม มารยาท และกาลเทศะในการใช้ภาษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

การศึกษาได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผ่านกลยุทธ์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (Content and Language Integrated Learning: CLIL) โดยออกแบบบทเรียนที่เชื่อมโยงโครงสร้างภาษาเข้ากับสถานการณ์จริงในบริบทสังคมไทย 2) การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ผ่านการลงพื้นที่ภาคสนามและการจำลองสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับประสบการณ์ตรง และ 3) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การถอดคติทางวัฒนธรรมและสร้างเสริมทัศนคติเชิงบวก

ผลจากการสังเคราะห์แนวทางดังกล่าว ไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทย ควบคู่ไปกับทักษะทางภาษา แต่ยังช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Communication Competence) ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ระดับภาษาได้อย่างเหมาะสมตามบริบท ลดความผิดพลาดทางวจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatic Failure) ทั้งนี้ แนวคิดที่นำเสนอสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาอื่นได้ต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สังคมและวัฒนธรรมไทย การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

Guidelines for the Development of Instructional Management in the Thai Society and Culture Course for Learners of Thai as a Foreign Language at Nakhon Pathom Rajabhat University

Jirasupa Plongthong^{1*} and Sumetee Hancharoensap²

¹Thai Education Program Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University

²Social Studies Program Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University

*jiraandjira@gmail.com

Abstract

This study employs a documentary study and knowledge synthesis approach to propose guidelines for developing instructional management in the Thai Society and Culture course for learners of Thai as a foreign language at Nakhon Pathom Rajabhat University. It is grounded in the premise that language is an integral part of culture and serves as a tool that reflects the thoughts, values, identity, and ways of life of people in society. Therefore, learning Thai should not be limited merely to vocabulary acquisition or grammatical structures. Rather, it should be integrated with social and cultural contexts, etiquette, and situational appropriateness, enabling learners to communicate accurately, appropriately, and effectively.

The study synthesizes instructional guidelines through three major approaches: 1) Content and Language Integrated Learning (CLIL), in which lessons are designed to connect language structures with authentic situations in the Thai social context; 2) Experiential Learning, implemented through field trips and situational simulations to foster the connection between knowledge and direct experience; and 3) Comparative Cultural Analysis, which encourages learners to analyze the similarities and differences between Thai culture and their own, thereby reducing cultural bias and fostering positive attitudes.

These synthesized guidelines not only enable learners to develop their understanding of Thai society and culture alongside their language skills, but also enhance their intercultural communicative competence (ICC). This allows learners to select appropriate language registers according to context, thereby reducing pragmatic failure. Furthermore, the proposed concepts can be applied as a conceptual framework for developing Thai language courses for international students at other higher education institutions.

Keywords: Instructional Management Development, Thai Society and Culture, Thai as a Foreign Language, Nakhon Pathom Rajabhat University, Intercultural Communicative Competence (ICC)

1. บทนำ

การศึกษาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ (Thai as a Foreign Language) ได้รับความสนใจจากผู้เรียนชาวต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งในมิติเพื่อการศึกษา การประกอบอาชีพ และการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ [1] การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในยุคปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่เพียงการจดจำรูปประโยคหรือโครงสร้างไวยากรณ์เท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วัฒนธรรม และการสื่อสาร เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือสะท้อนวิถีชีวิต ค่านิยม และระบบคิดของคนในสังคม [2] ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมจึงถือเป็นองค์ประกอบที่แยกจากกันไม่ได้ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้นภาษาไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการถ่ายทอดเสียง สัญลักษณ์ หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและวิถีคิดของคนในชาตินั้น ๆ

ด้วยเหตุนี้ รายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียนชาวต่างประเทศ เพราะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมให้ผู้เรียนเข้าใจบริบท คุณค่าที่แฝงอยู่ในถ้อยคำ และอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนมักประสบข้อจำกัดจากการเรียนภาษาแบบเน้นคำศัพท์และไวยากรณ์ เน้นการท่องจำในห้องเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะในการประยุกต์ใช้ภาษาในสถานการณ์จริง แม้ว่าในห้องเรียนผู้เรียนทำข้อสอบได้ แต่เมื่อต้องนำไปใช้ในชีวิตจริงกลับไม่สามารถสื่อสารได้อย่างเป็นธรรมชาติ หรืออาจเกิดความล้มเหลวในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Communication Failure) และภาวะวัฒนธรรมช็อก (Culture Shock) เนื่องจากขาดความเข้าใจในบริบทแวดล้อม [3]

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงภาษาเข้ากับบริบทจริงจึงมีความจำเป็นและสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาชาวต่างประเทศ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผ่านการสังเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (Content and Language Integrated Learning: CLIL) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Communicative Competence) ของผู้เรียน ให้สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะและบริบทสังคมไทยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของบทความ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมในการเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ สำหรับรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย
3. เพื่อเสนอกรอบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Communicative Competence: ICC) ของผู้เรียนชาวต่างประเทศ ในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

2. ภาษา วัฒนธรรม และการเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือหลักในการถ่ายทอดและสืบทอดมรดกทางสังคมจากรุ่นสู่รุ่น การเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศจึงไม่ใช่เพียงการจดจำรูปประโยคหรือโครงสร้างไวยากรณ์ แต่ต้องครอบคลุมถึงการเข้าใจค่านิยม มารยาท และกาลเทศะ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารของคนไทย [4] ในบริบทของภาษาไทย ความเกี่ยวพันนี้เห็นได้ชัดเจนผ่านค่านิยมเรื่องระบบอาวุโส มารยาท และการรู้กาลเทศะ ตัวอย่างเช่น การเลือกใช้คำสรรพนาม (ฉัน, ดิฉัน, ผม, หมู่, พี่, อาจารย์) หรือการใช้คำลงท้ายที่แสดงถึงความสุภาพ (ครับ, ค่ะ, นะคะ) ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศของผู้พูดเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางสังคม อายุ และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาด้วย

การเรียนการสอนภาษาไทย เมื่อถูกแยกออกจากบริบททางวัฒนธรรม หรือเป็นการสอนภาษาไทยแบบแยกส่วนจากวัฒนธรรม จะทำให้ผู้เรียนขาดความไวต่อความรู้สึกทางภาษา และอาจประสบปัญหาความล้มเหลวทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ หรือความล้มเหลวในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม [5] คือการใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์แต่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์

หรือวัฒนธรรม เช่น ผู้เรียนอาจรู้ความหมายของคำว่า "กิน" แต่หากไม่เข้าใจวัฒนธรรมไทย ก็จะไม่ทราบว่ามีเมื่อใดควรใช้คำว่า "ทาน" "รับประทาน" หรือ "ฉัน" ซึ่งความไม่เข้าใจนี้อาจนำไปสู่การสื่อสารที่ผิดกาลเทศะและสร้างความอึดอัดใจแก่คู่สนทนาชาวไทยได้ ดังนั้น การเรียนรู้บริบทสังคมไทยควบคู่ไปกับทักษะทางภาษาจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนชาวต่างชาติสามารถดำเนินชีวิตและสื่อสารในสังคมไทยได้อย่างกลมกลืนและเป็นธรรมชาติ

3. ความสำคัญของรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยต่อผู้เรียนชาวต่างประเทศ

รายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย เป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นการสอนการเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของสังคม ความเป็นอยู่ของไทย และการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของคนไทยที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเน้นการฝึกปฏิบัติ ดังนั้นการจัดเตรียมรายวิชาที่เน้นด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะในหลักสูตร ไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่นี้ให้ผู้เรียนท่องจำชื่อประเพณีหรือประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจโลกทัศน์แบบไทย และสร้างความเข้าใจบริบทไทยในมิติต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน วัฒนธรรมในที่นี้จึงทำหน้าที่เป็นวัฒนธรรมในฐานะเครื่องมือพัฒนาทักษะภาษา (Culture as a tool) ที่ช่วยขับเคลื่อนให้ทักษะภาษาของผู้เรียนพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด เพราะการใช้เนื้อหาทางวัฒนธรรมเป็นแกนกลางจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพตัวอย่างการใช้ภาษาที่เป็นรูปธรรม และเข้าใจเหตุผลเบื้องหลังพฤติกรรม การสื่อสาร คำศัพท์ หรือสำนวนต่าง ๆ [6]

ความสำคัญของการศึกษารายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย ได้แก่ 1) การลดความเข้าใจผิดทางวัฒนธรรม ช่วยลดการตีความพฤติกรรมของคนไทยผิดพลาดอันเกิดจากการที่ผู้เรียนนำวัฒนธรรมเดิมของตนเองมาตัดสิน เช่น วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร และ 2) การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อสังคมไทย เมื่อผู้เรียนเข้าใจรากเหง้าและเหตุผลของพฤติกรรมต่าง ๆ จะช่วยสร้างความรู้สึกยอมรับ ความเห็นอกเห็นใจ และความซาบซึ้งในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่และใช้ชีวิตในประเทศไทยได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ภาษาไทยประสบความสำเร็จในระยะยาวและส่งผลต่อมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

4. แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL)

แนวคิด Content and Language Integrated Learning หรือ CLIL คือแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะ (Content) ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะทางภาษา (Language) โดยไม่แยกส่วนจากกัน [7] เป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาและภาษาไปพร้อมกันอย่างมีประสิทธิภาพ แทนที่จะเรียนวิชาสังคมแยกชิ้นและเรียนไวยากรณ์แยกส่วน CLIL จะใช้เนื้อหาของรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยเป็นฐานหรือแกนหลัก แล้วออกแบบให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยผ่านเนื้อหานั้น ๆ จุดเน้นจะเปลี่ยนจากการเรียนเพื่อ "รู้ภาษา" มาเป็นการเรียนเพื่อ "ใช้ภาษาในการเรียนรู้เนื้อหา" ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจและทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภาษาไทยในเชิงการใช้งานจริงมากยิ่งขึ้น [8] การออกแบบบทเรียนตามแนวคิด CLIL มาปรับใช้ในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตรอบมหาวิทยาลัยและบริบทสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้แบบ CLIL มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา กล่าวคือ ผู้เรียนที่ยังมีความสามารถในภาษาเป้าหมาย โดยเฉพาะภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง ไม่เพียงพอ อาจเผชิญภาระทางปัญญา (cognitive load) ที่สูงขึ้นเนื่องจากต้องทำความเข้าใจเนื้อหาใหม่ควบคู่กับการประมวลผลภาษาที่ยังไม่ชำนาญ การจัดการเรียนรู้เนื้อหาผ่านภาษาที่สองโดยไม่มีการสนับสนุนทางภาษาอย่างชัดเจนอาจส่งผลกระทบต่อทั้งความเข้าใจเนื้อหาและการพัฒนาภาษา [9] ผู้สอนจึงควรจัดการคำจุนการเรียนรู้ (instructional scaffolding) เช่น การสอนคำศัพท์และโครงสร้างภาษาที่จำเป็นล่วงหน้า การใช้ภาพแผนผัง ตัวอย่าง และการสาธิต ตลอดจนการแบ่งกิจกรรมออกเป็นขั้นตอนและปรับระดับภาษาให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน [10] ทั้งนี้ CLIL ไม่ได้เหมาะสมเฉพาะกับผู้เรียนระดับกลางขึ้นไปเท่านั้น แต่ผู้เรียนระดับต้นจำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมทางภาษาและการคำจุนการเรียนรู้ที่เป็นระบบมากขึ้นก่อนดำเนินกิจกรรมที่บูรณาการเนื้อหาและภาษา

ตารางที่ 1 การเชื่อมโยงเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย

จากแนวคิดที่กล่าวข้างต้น ผู้เขียนได้สังเคราะห์การเชื่อมโยงเนื้อหาของรายวิชาเข้ากับประเด็นทางภาษาและบริบทสังคมไทย ดังแสดงในตารางที่ 1

หน่วยการเรียนรู้ (Content)	ประเด็นทางภาษาที่บูรณาการ (Language)	สถานการณ์จำลอง / การประยุกต์ใช้
การทักทายและมารยาทไทย	การใช้ระดับภาษา, คำสรรพนามตามช่วงวัย, คำลงท้าย, และการให้ระดับต่าง ๆ ควบคู่กับระดับเสียงที่เหมาะสม	การเข้าไปติดต่ออาจารย์ นักศึกษาไทย หรือเจ้าหน้าที่ในคณะและมหาวิทยาลัย
การใช้ระดับภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ	การเลือกใช้คำสุภาพ คำสแลง หรือคำที่เป็นทางการตามความเหมาะสมของบุคคล	การสนทนากับบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและอายุที่แตกต่างกันในชีวิตประจำวัน
ประเพณีและเทศกาลท้องถิ่น	คำศัพท์เฉพาะและสำนวนที่เกี่ยวข้องเนื่องสะท้อนความเชื่อ (เช่น งานองค์พระปฐมเจดีย์, วันสงกรานต์, วันลอยกระทง)	การอธิบายความรู้สึก พฤติกรรม หรือการเล่าประสบการณ์ที่ได้ไปร่วมงานเทศกาลจริง
การสื่อสารในชีวิตประจำวัน	ภาษาตลาด, ส่วนการต่อรองราคา, คำศัพท์หมวดอาหารและสิ่งของ	การสั่งอาหารในโรงอาหารมหาวิทยาลัย หรือการเดินซื้อของในตลาดนัดต้นสน

ที่มา : [ผู้เขียน, 2569]

จุดเด่นของ CLIL ต่อผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ คือการทำให้ภาษาไทยมีชีวิตและมีความหมาย เปลี่ยนจากภาษาในกระดานมาเป็นภาษาที่ใช้จริง ผู้เรียนจะรู้สึกว่าการที่เรียนสามารถนำไปแก้ปัญหาและใช้ประโยชน์ได้ทันทีเมื่อจำเป็นต้องสื่อสารในชีวิตประจำวัน

5. การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning)

แนวคิด CLIL จะสัมฤทธิ์ผลอย่างสูงสุดนั้นควรมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามแนวคิดของ Kolb [11] ซึ่งยึดหลักการสร้างความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อเปลี่ยนประสบการณ์ตรงให้เกิดเป็นปัญญาญาณ (Learning by doing) โดยเปลี่ยนบทบาทของอาจารย์จากผู้บรรยายหน้าห้องเรียน (Teacher-centered) มาเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ (Facilitator) ที่พานักศึกษาออกไปเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้เชิงทฤษฎีกับประสบการณ์การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง

บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และชุมชนที่เข้มแข็ง การจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์สามารถออกแบบให้สอดคล้องกับพื้นที่ได้หลากหลายรูปแบบ ดังนี้:

5.1 การลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Trip) การพานักศึกษาต่างชาติดลงพื้นที่ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในสถานที่จริง เช่น วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมพุทธศาสนา, ตลาดโต้รุ่งนครปฐม หรือตลาดท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารและการค้าขาย หรือชุมชนท้องถิ่นรอบมหาวิทยาลัยเพื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน

5.2 การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง (Simulation / Role-play) อาจารย์จำลองห้องเรียนให้เป็นสถานการณ์ที่ผู้เรียนต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เช่น การจำลองการซื้อขายและต่อรองราคา, การจำลองสถานการณ์การขอความช่วยเหลืออย่างสุภาพเมื่อหลงทาง หรือการฝึกซ้อมสนทนากับผู้ใหญ่ตามลำดับอาวุโส เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียน

ภาพที่ 1 การจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ

ที่มา: [ผู้เขียน, 2568]

ภาพที่ 2 การจัดกิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรมไทยผ่านสถานการณ์จำลอง

ที่มา: [ผู้เขียน, 2568]

5.3 การสังเกตมารยาทไทยในสถานการณ์จริง อาจารย์มอบหมายให้ผู้เรียนสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารที่ไม่ใช่ภาษา (Non-verbal communication) ของคนไทยในพื้นที่ เช่น การก้มตัวเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ การใช้สายตา และการเว้นระยะห่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ในชั้นเรียน

5.4 การสะท้อนคิดหลังเรียนรู้ (Reflection) เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ [11] หลังจากลงพื้นที่หรือทำกิจกรรมเสร็จสิ้น ผู้เรียนจะต้องกลับมาทบทวนกันพูดคุย แลกเปลี่ยน หรือเขียนบันทึกสะท้อนความคิด เพื่อทบทวนและวิเคราะห์เปรียบเทียบวัฒนธรรมของตนเองกับวัฒนธรรมไทย ตรวจสอบว่าสิ่งที่พบตรงกับในตำราหรือไม่ และพวกเขาจัดการกับอุปสรรคในการสื่อสารอย่างไร กระบวนการนี้จะช่วยตอกย้ำให้เกิดความรู้ที่ยั่งยืน (Deep Learning) พัฒนาทักษะการฟัง-พูด และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการสื่อสารในสถานการณ์ที่หลากหลายและซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 3 กิจกรรมสะท้อนคิดภายหลังการเรียนรู้ (Reflection Activity)

ที่มา: [ผู้เขียน, 2568]

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา กล่าวคือ การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือเผชิญสถานการณ์จริงไม่ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายโดยอัตโนมัติ โดยเฉพาะผู้เรียน

ที่ยังขาดความรู้พื้นฐานหรือประสบการณ์เดิม อาจไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้นในกิจกรรมเข้ากับแนวคิดและหลักการทางวิชาการได้ นอกจากนี้ หากผู้เรียนได้รับมอบหมายให้สะท้อนคิดด้วยตนเองโดยไม่มีแนวคำถามหรือคำแนะนำที่เหมาะสม กระบวนการดังกล่าวอาจถูกมองว่าเป็นเรื่องยากและให้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้อย่างจำกัด [12] [13] ผู้สอนจึงควรมีเตรียมความรู้พื้นฐานและชี้แจงเป้าหมายของกิจกรรมล่วงหน้า ออกแบบภารกิจที่สัมพันธ์กับสถานการณ์จริงและเหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน ตลอดจนจัดการcaffolding ผ่านตัวอย่าง แนวปฏิบัติ การแบ่งหน้าที่ และข้อเสนอแนะระหว่างดำเนินกิจกรรม หลังจบกิจกรรมควรจัดการสะท้อนคิดแบบมีผู้ชี้แนะหรือการสรุปบทเรียนร่วมกัน (guided reflection or debriefing) โดยใช้คำถามที่ช่วยให้ผู้เรียนอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น วิเคราะห์เหตุผล เชื่อมโยงประสบการณ์กับทฤษฎี และกำหนดแนวทางนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ [13] [14] ทั้งนี้ ผู้เรียนที่มีพื้นฐานจำกัดควรเริ่มจากกิจกรรมที่มีขอบเขตและขั้นตอนชัดเจน พร้อมได้รับคำแนะนำอย่างใกล้ชิด ก่อนพัฒนาไปสู่ภารกิจจริงที่ซับซ้อนและเปิดกว้างมากขึ้น

6. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในฐานะเครื่องมือพัฒนาความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Understanding)

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยสำหรับผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ (Thai as a Foreign Language: TFL) ไม่ควรมุ่งให้ผู้เรียนจดจำข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยเพียงอย่างเดียว แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรม ภาษา มารยาท ค่านิยม และแบบแผนความสัมพันธ์ของคนไทย การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงวัฒนธรรมไทยกับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเดิมของตนเอง ทำให้เห็นทั้งความเหมือน ความแตกต่าง และเหตุผลทางสังคมที่ทำให้แต่ละวัฒนธรรมมีลักษณะเฉพาะ แนวทางนี้สอดคล้องกับการเรียนรู้ภาษาเชิงวัฒนธรรม (Intercultural Language Learning) ซึ่งมองว่าการเรียนภาษาไม่อาจแยกออกจากบริบททางสังคม โลกทัศน์ และค่านิยมของเจ้าของภาษาได้ [15] [16]

6.1 ความหมายและบทบาทของการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis)

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ หมายถึง กระบวนการพิจารณาความเหมือนและความแตกต่างระหว่างปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม หรือภาษา ตั้งแต่สองบริบทขึ้นไป เพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ มิใช่การเปรียบเทียบเพื่อจัดลำดับว่าวัฒนธรรมใดดีกว่าหรือเหนือกว่า แต่เป็นการเปรียบเทียบเพื่อค้นหาความหมาย เหตุผล และเงื่อนไขที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมทางวัฒนธรรมนั้น ๆ Pickvance [17] ชี้ว่าการเปรียบเทียบช่วยให้เห็นทั้งลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ทางสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ในบริบทของรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมไทยในฐานะ “ระบบความหมาย” เช่น การไหว้มิใช่เพียงการทักทาย แต่เกี่ยวข้องกับความเคารพ ลำดับอาวุโส ความสุภาพ และความสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าวัฒนธรรมของตนเองเป็นเพียงหนึ่งในหลายระบบวัฒนธรรม มิใช่มาตรฐานสากลสำหรับตัดสินวัฒนธรรมอื่น การเรียนรู้ลักษณะนี้จึงช่วยพัฒนาทักษะการตีความ การอธิบาย และการปรับตัว ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม [18] [19]

6.2 หลักการเปรียบเทียบวัฒนธรรมอย่างไม่ตัดสิน (Non-Judgmental Cultural Comparison)

การเปรียบเทียบวัฒนธรรมในชั้นเรียนควรตั้งอยู่บนหลักการ “เปรียบเทียบเพื่อเข้าใจ” มิใช่ “เปรียบเทียบเพื่อตัดสิน” กล่าวคือ ผู้สอนควรหลีกเลี่ยงการใช้มาตรฐานของวัฒนธรรมหนึ่งไปประเมินอีวัฒนธรรมหนึ่งว่า ถูกหรือผิด เจริญหรือล้าหลัง สุภาพหรือไม่สุภาพ โดยไม่พิจารณาบริบททางสังคม แนวคิดนี้สัมพันธ์กับการพัฒนาความเข้าใจเชิงสัมพัทธ์ทางวัฒนธรรม (cultural relativism หรือ ethnorelativism) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเคลื่อนจากการยึดวัฒนธรรมของตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การยอมรับว่าพฤติกรรมของแต่ละวัฒนธรรมมีตรรกะและความหมายภายในของตนเอง [20]

หลักการสำคัญคือ ผู้เรียนควรถูกฝึกให้แยก “การสังเกต” ออกจาก “การตัดสิน” เช่น เมื่อพบว่าคนไทยใช้คำลงท้าย (Final Particles) ว่า “ครับ/ค่ะ” หรือใช้ระดับภาษาตามสถานภาพของคู่สนทนา ผู้เรียนไม่ควรสรุปทันทีว่าสังคมไทยมีความเป็นทางการมากเกินไป แต่ควรตั้งคำถามว่า การใช้ภาษาดังกล่าวทำหน้าที่อะไรในความสัมพันธ์ทางสังคมไทย และ

สะท้อนค่านิยมเรื่องความสุภาพ ความเกรงใจ (keng jai) หรือการรักษาหน้า (Face-saving) อย่างไร การตั้งคำถามเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมจากมุมมองภายในมากขึ้น

6.3 ประเด็นเปรียบเทียบในรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย

ประเด็นที่เหมาะสมสำหรับการเปรียบเทียบในรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยควรเป็นเรื่องที่ผู้เรียนพบได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เชื่อมโยงความรู้ในชั้นเรียนกับการใช้ชีวิตจริง ประเด็นแรกคือ การทักทายและการแสดงความเคารพ เช่น การไหว้ การใช้คำเรียกบุคคล และการแสดงท่าทีต่อผู้ใหญ่ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าการสื่อสารในสังคมไทยไม่ได้จำกัดอยู่ที่ถ้อยคำ แต่รวมถึงกิริยาท่าทาง สถานภาพ และความสัมพันธ์ของคู่สนทนาด้วย

ประเด็นต่อมาคือ ภาษา ความสุภาพ และระดับภาษา เช่น การใช้คำลงท้าย คำสุภาพ คำเรียกญาติหรือผู้ใหญ่ และการเลือกใช้ภาษาตามกาลเทศะ ประเด็นนี้มีความสำคัญเพราะความถูกต้องทางไวยากรณ์เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการสื่อสารในบริบทจริง ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจความเหมาะสมทางสังคม (Sociocultural Appropriateness) ควบคู่ไปด้วย [13] นอกจากนี้ ยังสามารถเปรียบเทียบเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย มารยาทบนโต๊ะอาหาร การแต่งกาย การถวียกมือไหว้ก่อนเข้าบ้านหรือสถานที่บางแห่ง ตลอดจนค่านิยมสำคัญ เช่น ความเกรงใจ ความกตัญญู ความสามัคคี และการรักษาหน้า ประเด็นเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมไทยทั้งในระดับพฤติกรรมและระดับค่านิยม

6.4 ผลของการเปรียบเทียบต่อการลดอคติและการเปิดรับความแตกต่าง (Openness to Difference)

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบช่วยลดอคติและภาพจำเหมารวม (Stereotype) เพราะทำให้ผู้เรียนมองเห็นว่าพฤติกรรมที่ตนรู้สึกว่าเป็น “แปลก” หรือ “ไม่คุ้นเคย” อาจมีเหตุผลทางวัฒนธรรมรองรับ เช่น ผู้เรียนที่เข้าใจแนวคิดเรื่องความเกรงใจ อาจตีความการสื่อสารทางอ้อมของคนไทยได้ดีขึ้น แทนที่จะมองว่าเป็นความไม่ชัดเจนหรือไม่จริงใจ การเปรียบเทียบจึงช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนจากการตัดสินด้วยกรอบวัฒนธรรมของตนเอง ไปสู่การตีความอย่างรอบคอบและมีบริบทมากขึ้น

นอกจากนี้ การเปรียบเทียบยังช่วยพัฒนาทัศนคติที่เปิดกว้าง เคารพความแตกต่าง และพร้อมปรับตัวในการสื่อสารกับผู้อื่น Deardorff [14] เห็นว่าสมรรถนะระหว่างวัฒนธรรมเริ่มจากทัศนคติพื้นฐาน ได้แก่ ความเคารพ ความเปิดกว้าง และความไว้วางใจ ก่อนพัฒนาไปสู่ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่เหมาะสม ดังนั้น การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมไทยอย่างมีบริบท ลดการเหมารวม และพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Communicative Competence: ICC) ได้อย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative Analysis) มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา กล่าวคือ ผู้เรียนที่ยังขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบอาจประสบภาวะทางปัญญา (cognitive load) สูง โดยเฉพาะเมื่อต้องพิจารณาข้อมูลจากหลายกรณีพร้อมกัน และอาจมุ่งสังเกตเพียงความเหมือนหรือความแตกต่างในระดับผิวเผิน โดยไม่สามารถค้นพบโครงสร้าง ความสัมพันธ์ หรือหลักการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังกรณีเหล่านั้นได้ [21] [22] ผู้สอนจึงควรรับมือโดยเตรียมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกรณีศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์และเกณฑ์การเปรียบเทียบให้ชัดเจน และคัดเลือกกรณีที่มีทั้งองค์ประกอบร่วมและความแตกต่างในประเด็นสำคัญอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ควรจัดกรณีไว้เคียงข้างกันในรูปแบบตารางหรือแผนผัง พร้อมใช้คำถามชี้นำให้ผู้เรียนอธิบายว่าแต่ละกรณีเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เหตุใดจึงเกิดความแตกต่าง และความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนหลักการใด [23] [24] ทั้งนี้ ผู้เรียนระดับเริ่มต้นควรเริ่มจากการเปรียบเทียบกรณีจำนวนน้อยหรือเปรียบเทียบกรณีใหม่กับกรณีที่คุ้นเคยก่อน พร้อมได้รับการสาธิตและคำแนะนำอย่างใกล้ชิด จากนั้นจึงค่อยเพิ่มจำนวน ความซับซ้อน และความเป็นอิสระในการวิเคราะห์เมื่อผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานมากขึ้น [21] [25]

7. กรอบแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย

กรอบแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยในฐานะภาษาต่างประเทศควรตั้งอยู่บนหลักคิดว่า “ภาษา” มิได้เป็นเพียงระบบคำศัพท์หรือไวยากรณ์ แต่เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความหมายทางสังคม ค่านิยม ความสัมพันธ์ และวิถีปฏิบัติของผู้คนในวัฒนธรรมนั้น ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรบูรณาการ 4 มิติสำคัญ ได้แก่

ภาษาไทย บริบทสังคมไทย (Thai social context) ประสบการณ์ตรง และการเปรียบเทียบวัฒนธรรมพร้อมการสะท้อนคิด (reflective thinking) เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่สมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และทักษะในการเข้าใจผู้อื่นอย่างไม่วุ่นวาย [12] [19]

กรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 มิติ
(Four-Dimensional Integrated Learning Framework)

ภาพที่ 4 กรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 มิติสู่สมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม
ที่มา: [ผู้เขียน, 2569]

7.1 หลักคิดของกรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) 4 มิติ

หลักคิดสำคัญของกรอบแนวทางนี้คือ การจัดการเรียนรู้ต้องไม่แยก “ภาษา” ออกจาก “วัฒนธรรม” เพราะการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงย่อมสัมพันธ์กับบทบาททางสังคม ระดับความสุภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา และบริบทของการสื่อสาร การเรียนรู้จึงควรเริ่มจากภาษาไทยที่ใช้ได้จริง เชื่อมโยงกับบริบทสังคมไทย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง และนำประสบการณ์นั้นกลับมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับวัฒนธรรมของตนเอง กรอบดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนไม่ได้เพียงจดจำข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย แต่สามารถเข้าใจเหตุผลเบื้องหลังพฤติกรรมทางสังคมและปรับใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

7.2 ภาษาไทยในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางวัฒนธรรม (Language as a Tool of Cultural Communication)

ภาษาไทยควรถูกนำเสนอในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางวัฒนธรรมมากกว่าการเรียนรู้เชิงโครงสร้างเพียงอย่างเดียว เช่น การเลือกใช้คำสรรพนาม คำลงท้าย ระดับภาษา (register) คำสุภาพ (polite forms) และถ้อยคำแสดงความเกรงใจ ล้วนสะท้อนระบบความสัมพันธ์ อำนาจ อายุ สถานภาพ และมารยาททางสังคมไทย ผู้เรียนจึงควรได้ฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง เช่น การทักทาย การขอบคุณ การขอโทษ การปฏิเสธอย่างสุภาพ การพูดกับผู้ใหญ่ หรือการสื่อสารในสถานการณ์ราชการและชุมชน การจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่มองว่าภาษาเป็นพื้นที่ของการสร้างความหมายทางวัฒนธรรม ไม่ใช่เพียงรหัสสำหรับถ่ายทอดข้อมูล [16]

7.3 บริบทสังคมไทยและบริบทท้องถิ่นนครปฐม (Local Context)

การสอนสังคมและวัฒนธรรมไทยควรเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบริบททางสังคมที่ผู้เรียนสามารถพบเห็นได้จริง โดยเฉพาะบริบทท้องถิ่นนครปฐม ซึ่งมีทุนทางวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น พระปฐมเจดีย์ ชุมชนท้องถิ่น ตลาด วัด ประเพณี วิถีอาหาร และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษา ชุมชน และศาสนา การใช้บริบทท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นว่าวัฒนธรรมไทยมิใช่สิ่งนามธรรม แต่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ ผู้คน ภาษา พิธีกรรม และการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังช่วยให้รายวิชามีลักษณะเฉพาะสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งมีพันธกิจด้านการพัฒนาท้องถิ่น และการเชื่อมโยงความรู้กับชุมชน

7.4 ประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Practice-Based Learning)

ประสบการณ์ตรงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมผ่านการสังเกต การมีส่วนร่วม และการปฏิบัติจริง มากกว่าการรับฟังคำอธิบายในห้องเรียนเท่านั้น กิจกรรมอาจประกอบด้วยการลงพื้นที่ชุมชน การสังเกตมารยาททางสังคม การสัมภาษณ์คนไทย การเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม การทดลองใช้ภาษาในสถานการณ์จริง หรือการเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านสถานที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่เน้นวงจรของการปฏิบัติ การสังเกต การคิดวิเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ใหม่ [26] ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรมให้เป็นทักษะการสื่อสารที่ใช้ได้จริง

7.5 การเปรียบเทียบวัฒนธรรมและการสะท้อนคิด

หลังจากผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงแล้ว ควรจัดให้มีการเปรียบเทียบวัฒนธรรมและการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการเปรียบเทียบเพื่อทำความเข้าใจ มิใช่เพื่อจัดลำดับคุณค่าของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง ตัวอย่างประเด็นเปรียบเทียบ ได้แก่ การไหว้กับรูปแบบการทักทายในวัฒนธรรมอื่น การใช้คำสุภาพกับระบบภาษาของผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย มารยาทบนโต๊ะอาหาร การแต่งกายตามกาลเทศะ (contextual appropriateness) และบทบาทของศาสนาในชีวิตประจำวัน การสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงกรอบคิดของตนเอง ลดการเหมารวม และพัฒนาไปสู่ทัศนคติที่เปิดรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากขึ้น

7.6 ตัวอย่างการออกแบบบทเรียนตามกรอบแนวทาง

ตัวอย่างบทเรียนเรื่อง “การไหว้และมารยาทการทักทายในสังคมไทย” อาจออกแบบตามกรอบ 4 มิติได้ดังนี้ เริ่มจากมิติภาษาไทย โดยสอนคำทักทาย คำลงท้าย และสำนวนที่ใช้กับบุคคลต่างสถานภาพ จากนั้นเชื่อมโยงมิติบริบทสังคมไทยโดยอธิบายความหมายของการไหว้ ระดับของการไหว้ และความสัมพันธ์กับอายุ สถานภาพ และกาลเทศะ ต่อมาจัดกิจกรรมประสบการณ์ตรง เช่น ให้ผู้เรียนสังเกตการทักทายในมหาวิทยาลัย ชุมชน หรือสถานที่ราชการ แล้วบันทึกสถานการณ์จริง สุดท้ายให้ผู้เรียนเปรียบเทียบการทักทายแบบไทยกับวัฒนธรรมของตนเอง พร้อมเขียนบันทึกสะท้อนคิดว่า พฤติกรรมใดที่ตนเข้าใจมากขึ้น พฤติกรรมใดที่ยังรู้สึกแตกต่าง และจะปรับใช้ภาษาไทยอย่างไรให้เหมาะสมในการสื่อสารจริง

กล่าวโดยสรุป กรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 มิติ (four-dimensional integrated learning framework) ช่วยให้รายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยมีความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ทางภาษา ความเข้าใจทางสังคม ประสบการณ์ตรง และการคิดเชิงเปรียบเทียบ อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม เข้าใจวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง และสื่อสารกับผู้คนต่างวัฒนธรรมด้วยท่าทีเคารพ เปิดกว้าง และไม่ด่วนตัดสิน

8. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง สมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน

ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ คือ ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้อย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริง การกำหนดผลลัพธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายผ่านกรอบแนวคิด Bloom's Taxonomy ซึ่งจำแนกผลการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ พุทธิพิสัย (cognitive domain) จิตพิสัย (affective

domain) และทักษะพิสัย (psychomotor domain) [27] ทั้งนี้ ในแนวคิดฉบับปรับปรุงของ Anderson และ Krathwohl [18] ได้เน้นว่าการเรียนรู้ไม่ควรหยุดอยู่เพียงการจดจำหรือเข้าใจเท่านั้น แต่ควรนำไปสู่การประยุกต์ วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างความรู้ใหม่ได้อย่างเหมาะสม

8.1 ด้านพุทธิพิสัย ความรู้และความเข้าใจภาษา-วัฒนธรรมไทย

ผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาไทยในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางวัฒนธรรม เข้าใจคำศัพท์ สำนวน ระดับภาษา คำสุภาพ และกฎเกณฑ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับบริบทไทย เช่น การไหว้ การแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ มารยาท ในการสนทนา การใช้ภาษาในสถานการณ์ทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนสามารถวิเคราะห์เหตุผลทางวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของคนไทยได้ ไม่ใช่เพียงจดจำข้อมูลวัฒนธรรมในลักษณะแยกส่วน

8.2 ด้านจิตพิสัย ทศคติเปิดกว้างและการลดอคติ (prejudice)

ผู้เรียนควรเกิดทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ลดการตัดสินวัฒนธรรมไทยจากกรอบคิดของตนเอง และสามารถมองเห็นคุณค่า เหตุผล และบริบทของวิถีปฏิบัติที่แตกต่างจากวัฒนธรรมเดิมของตนได้ ผลลัพธ์ด้านนี้ สัมพันธ์กับสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมที่เน้นความเคารพ ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับมุมมองเมื่อเผชิญสถานการณ์ทางวัฒนธรรมที่ไม่คุ้นเคย [5] [19]

8.3 ด้านทักษะพิสัย/พฤติกรรมการสื่อสาร: การใช้ภาษาไทยอย่างเหมาะสม

ผู้เรียนควรสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล เวลา สถานที่ และกาลเทศะ เช่น การเลือกคำเรียกขาน (forms of address) การใช้คำลงท้าย การกล่าวขอบคุณ ขอโทษ ขออนุญาต หรือแสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพ รวมถึงสามารถปรับพฤติกรรมการสื่อสารเมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับคนไทยในบริบทจริงได้อย่างมั่นใจและเคารพวัฒนธรรมเจ้าของภาษา

8.4 ผลลัพธ์ในระดับรายวิชาและระดับสถาบัน

ในระดับรายวิชา ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือผู้เรียนไม่เพียงมีความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย แต่สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในการสื่อสารและดำรงชีวิตในบริบทไทยได้อย่างเหมาะสม ส่วนในระดับสถาบัน รายวิชานี้จะช่วยสนับสนุนพันธกิจด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนต่างชาติ เสริมสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยในฐานะพื้นที่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของผู้เรียนจากหลากหลายภูมิหลังอย่างเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน

9. ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการเรียนการสอน

จากกรอบแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งมุ่งบูรณาการภาษาไทย บริบทสังคมไทย ประสบการณ์ตรง และการเปรียบเทียบวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่สมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน มีข้อเสนอแนะเชิงการจัดการเรียนการสอนดังนี้

9.1 ข้อเสนอแนะด้านการออกแบบเนื้อหา

เนื้อหาควรออกแบบให้เชื่อมโยงระหว่าง “ภาษา” กับ “วัฒนธรรม” อย่างเป็นระบบ โดยไม่แยกการเรียนภาษาไทยออกจากบริบทการใช้จริงในสังคมไทย หัวข้อการเรียนรู้ควรครอบคลุมประเด็นพื้นฐาน เช่น การทักทาย มารยาททางสังคม ความสัมพันธ์เชิงลำดับชั้นในสังคมไทย ประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่น อาหาร ศาสนา ความเชื่อ และการสื่อสารในสถานการณ์ประจำวัน ทั้งนี้ควรเลือกเนื้อหาที่ใกล้ตัวผู้เรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเฉพาะบริบทของจังหวัดนครปฐม เช่น ชุมชน ตลาด วัด แหล่งวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสังคมไทยผ่านพื้นที่จริง ไม่ใช่เพียงผ่านคำอธิบายเชิงทฤษฎี

9.2 ข้อเสนอแนะด้านกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติจริง มากกว่าการบรรยายเพียงอย่างเดียว ผู้สอนอาจออกแบบกิจกรรมในรูปแบบการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง การสนทนาเชิงบทบาทสมมติ (role play) การวิเคราะห์กรณีศึกษา การลงพื้นที่สังเกตวิถีชีวิตชุมชน หรือการสัมภาษณ์คนไทยในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรม

เปรียบเทียบวัฒนธรรมระหว่างไทยกับวัฒนธรรมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นทั้งความเหมือน ความแตกต่าง และเหตุผลทางสังคมที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมทางวัฒนธรรม การเรียนรู้ลักษณะนี้จะช่วยลดการตัดสินจากมุมมองของตนเอง และส่งเสริมทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม

9.3 ข้อเสนอแนะบทบาทผู้สอน

ผู้สอนควรทำหน้าที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (learning facilitator) มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ฝ่ายเดียว โดยควรกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถาม วิเคราะห์ สังเกต และสะท้อนคิดต่อประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่พบ ผู้สอนต้องช่วยอธิบายบริบท ความหมาย และเงื่อนไขทางสังคมของพฤติกรรมไทยอย่างระมัดระวัง เพื่อป้องกันการเหมารวมหรือการสร้างภาพจำตายตัวเกี่ยวกับคนไทย อีกทั้งควรเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้ห้องเรียนกลายเป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของผู้เรียน

9.4 ข้อเสนอแนะการวัดและประเมินผล

การประเมินผลควรครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการสื่อสาร ไม่ควรประเมินเฉพาะความจำเกี่ยวกับข้อมูลวัฒนธรรมไทยเท่านั้น เครื่องมือประเมินอาจประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้ รายงานสะท้อนคิด การนำเสนอผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรม การประเมินการใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริง (authentic assessment) และแฟ้มสะสมงาน (portfolio assessment) ของผู้เรียน เกณฑ์การประเมินควรพิจารณาความสามารถในการอธิบายวัฒนธรรมไทยอย่างมีเหตุผล การใช้ภาษาไทยได้เหมาะสมกับบริบท และการแสดงทัศนคติที่เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม

9.5 ข้อเสนอแนะการพัฒนาสื่อการสอน

สื่อการสอนควรมีความหลากหลายและสัมพันธ์กับชีวิตจริง (authentic materials) เช่น วิดีโอสถานการณ์จริง ภาพถ่ายชุมชน บทสนทนา ตัวอย่างป้ายประกาศ เมนูอาหาร ข้าวสัน สื่อสังคมออนไลน์ หรือแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น สื่อเหล่านี้ควรช่วยให้ผู้เรียนเห็นการใช้ภาษาไทยในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ควรพัฒนาสื่อดิจิทัล (digital media) หรือชุดกิจกรรมออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ทบทวนคำศัพท์ สังเกตพฤติกรรมทางวัฒนธรรม และฝึกสะท้อนคิดหลังการเรียนรู้ ทั้งนี้ การพัฒนาสื่อควรคำนึงถึงระดับภาษา พื้นฐานทางวัฒนธรรม และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้รายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยสามารถนำไปสู่การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10. บทสรุป

บทความนี้เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยตั้งอยู่บนหลักคิดว่าภาษาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ การเรียนภาษาไทยจึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้คำศัพท์และไวยากรณ์ แต่ต้องเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และกาลเทศะในการใช้ภาษา จากการศึกษาเชิงเอกสารและการสังเคราะห์องค์ความรู้ ผู้เขียนได้เสนอกรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 มิติ ซึ่งบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้แบบเนื้อหาและภาษา (CLIL) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่สมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (ICC) ทั้งด้านความรู้ ทักษะการสื่อสาร แนวทางดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างเหมาะสมตามบริบท ลดความล้มเหลวทางวัฒนธรรม และลดอคติทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ กรอบแนวคิดที่นำเสนอสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาอื่นได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาเชิงเอกสาร การนำแนวทางไปใช้จริงควรมีการวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่หลากหลายต่อไป

11. เอกสารอ้างอิง

- [1] Office of the Education Council. (2022). *Strategic plan for Thai education management as a foreign language in the era of global disruption*. Ministry of Education. <http://www.onec.go.th/th.php/page/view/Cat/33> (In Thai)
- [2] Kramsch, C. (1998). *Language and culture*. Oxford University Press.
- [3] Kaewsufong, S. (2020). Pragmatics and teaching Thai as a foreign language: Problems and challenges in intercultural communication. *Journal of Language and Culture*, 39(2), 45-62. (In Thai)
- [4] Prasithrathsint, A. (2014). *Language in Thai society: Diversity, change, and development* (6th ed.). Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [5] Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Multilingual Matters.
- [6] Charoenchang Newman, K. (2018). *Teaching culture in Thai language instruction as a foreign language*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [7] Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and language integrated learning*. Cambridge University Press.
- [8] Marsh, D. (2002). *Content and language integrated learning: The moving frontier*. University of Jyväskylä.
- [9] Roussel, S., Joulia, D., Tricot, A., & Sweller, J. (2017). Learning subject content through a foreign language should not ignore human cognitive architecture: A cognitive load theory approach. *Learning and Instruction*, 52, 69–79. doi:10.1016/j.learninstruc.2017.04.007
- [10] Mahan, K. R. (2022). The comprehending teacher: Scaffolding in content and language integrated learning (CLIL). *The Language Learning Journal*, 50(1), 74–88. doi:10.1080/09571736.2019.1705879
- [11] Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- [12] Byram, M. (2021). *Teaching and assessing intercultural communicative competence: Revisited* (2nd ed.). Multilingual Matters.
- [13] Morris, T. H. (2020). Experiential learning—A systematic review and revision of Kolb’s model. *Interactive Learning Environments*, 28(8), 1064–1077. doi:10.1080/10494820.2019.1570279
- [14] Radović, S., Hummel, H. G. K., & Vermeulen, M. (2021). The challenge of designing ‘more’ experiential learning in higher education programs in the field of teacher education: A systematic review study. *International Journal of Lifelong Education*, 40(5–6), 545–560. doi:10.1080/02601370.2021.1994664
- [15] Fegran, L., ten Ham-Baloyi, W., Fossum, M., Hovland, O. J., Naidoo, J. R., van Rooyen, D. R. M., Sejersted, E., & Robstad, N. (2023). Simulation debriefing as part of simulation for clinical teaching and learning in nursing education: A scoping review. *Nursing Open*, 10(3), 1217–1233. doi:10.1002/nop.2.1426
- [16] Kramsch, C. (2013). Culture in foreign language teaching. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 1(1), 57–78.

- [17] Pickvance, C. G. (2001). Four Varieties of Comparative Analysis. *Journal of Housing and the Built Environment*, 16(1), 7–28. <https://doi.org/10.1023/A:1011533211521>
- [18] Byram, M., Gribkova, B., & Starkey, H. (2002). *Developing the intercultural dimension in language teaching: A practical introduction for teachers*. Council of Europe.
- [19] Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266.
- [20] Bennett, M. J. (1993). Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. In R. M. Paige (Ed.), *Education for the intercultural experience* (pp. 21–71). Intercultural Press.
- [21] Gray, M. E., & Holyoak, K. J. (2021). Teaching by analogy: From theory to practice. *Mind, Brain, and Education*, 15(3), 250–263. <https://doi.org/10.1111/mbe.12288>
- [22] Rittle-Johnson, B., Star, J. R., & Durkin, K. (2009). The importance of prior knowledge when comparing examples: Influences on conceptual and procedural knowledge of equation solving. *Journal of Educational Psychology*, 101(4), 836–852. <https://doi.org/10.1037/a0016026>
- [23] Alfieri, L., Nokes-Malach, T. J., & Schunn, C. D. (2013). Learning through case comparisons: A meta-analytic review. *Educational Psychologist*, 48(2), 87–113. <https://doi.org/10.1080/00461520.2013.775712>
- [24] Kienzler, J., Voss, T., & Wittwer, J. (2023). Student teachers' conceptual knowledge of operant conditioning: How can case comparison support knowledge acquisition? *Instructional Science*, 51, 639–659. <https://doi.org/10.1007/s11251-023-09627-7>
- [25] Rittle-Johnson, B., Star, J. R., & Durkin, K. (2012). Developing procedural flexibility: Are novices prepared to learn from comparing procedures? *British Journal of Educational Psychology*, 82(3), 436–455. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8279.2011.02037.x>
- [26] Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals; Handbook I: Cognitive domain*. David McKay.
- [27] Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.